

Een Toekomstperspectief voor weidevogels?

■ *Ons land is een weidevogelland bij uitstek. Op het moment dat deze nieuwsbrief verschijnt, buitelen Kieviten boven de weiden en maken Grutto's boven ons hoofd misbaar. De overheid is zich bewust van de grote betekenis van ons land voor honderdduizenden weidevogels en de daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid. Door de aankoop van gronden voor het stichten van reservaten en het sluiten van beheersovereenkomsten in het kader van de Relatienota, tracht ze de populaties te behouden. SOVON leverde een bijdrage aan het opstellen van een Toekomstperspectief voor weidevogels.*

De overheid heeft grote behoefte aan een goed inzicht in de toekomstperspectieven van weidevogels; dit is o.a. als een thematisch project in het Natuurbeleidsplan aangekondigd. Meer specifiek gaat het om de ontwikkelingsperspectieven in de graslandgebieden, zowel binnen als buiten de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Met de EHS wordt een scherpe scheiding voorgestaan tussen gebieden die wel of geen wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de veiligstelling en instandhouding van landschaps- en natuurwaarden. Om de toekomstperspectieven te kunnen schetsen, is een uitgebreid project gelanceerd.

SOVON heeft de eerste fase van dit project uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze fase bestond uit het leveren van informatie over de volgende weidevogelsoorten: Wilde Eend, Zomertaling, Slobeend, Kuifeend, Krakeend, Scholekster, Kievit, Kemphaan, Watersnip, Grutto, Wulp, Tureluur, Veldleeuwrik, Graspieper en Gele Kwikstaart. Daarbij zijn trends en dichtheden berekend voor categorieën grasland ingedeeld naar intensiteit van de agrarische bedrijfsvoering: gangbaar landbouwgebied; Relatienotagebieden met en zonder beheersovereenkomsten; reservaten. Voorts is nagegaan voor welke soorten Nederland internationale verantwoordelijkheid heeft. Hiermee is de eerste fase van dit project afgesloten. In de tweede fase worden

de toekomstperspectieven van weidevogels in graslanden aan de hand van verschillende beleidsscenario's onderzocht.

Belangrijke bronnen voor het afgesloten onderzoek vormden het Oude Tijdreeksenproject en het BMP van SOVON, provinciale inventarisaties, gegevens van de BFW, terreinbeherende instanties en onderzoeksbureaus. Bijna duizend reeksen zijn verzameld, voornamelijk uit goede weidevogelprovincies zoals Groningen, Friesland, Noord- en Zuid-Holland. Van de zandgrondgebieden in Oost- en Zuid-Nederland waren veel minder gegevens beschikbaar. Dit betekent dat de gevonden trends en dichtheden wat te rooskleurig zijn (de sterkste afname heeft op de zandgronden plaatsgevonden).

De uitkomsten van het onderzoek geven aan dat het slecht gaat met de weidevogels in graslandgebieden. Een sterke afname is gevonden voor Zomertaling, Kemphaan, Watersnip, Veldleeuwrik en Graspieper. Dat de twee laatste soorten zo sterk zijn afgenomen, was niet aan iedereen bekend, omdat de afname op landelijke schaal wat gemaskeerd werd door een toename op de vergraste heidevelden van de Veluwe en Drenthe.

Slobeend, Kievit, Grutto, Tureluur en Gele Kwikstaart (figuur 1) zijn sinds de jaren zeventig achteruitgegaan, maar handhaven zich de laatste jaren op een lager niveau. Wilde Eend en Scholekster zijn stabiel qua

aantalsontwikkeling. Krakeend, Kuifeend en Wulp zijn in graslandgebieden toegenomen, maar hun verspreiding als weidevogel is beperkt.

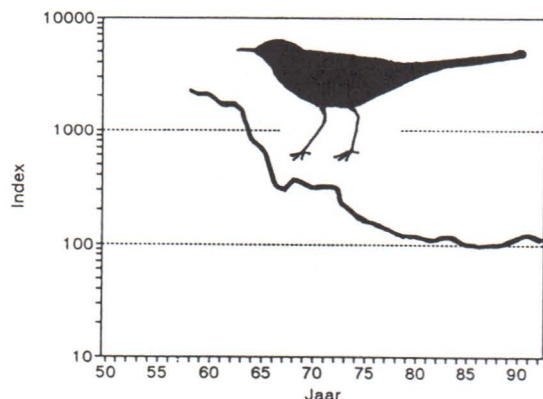
Voorzichtig kan geconcludeerd worden dat gebieden die al langer beschermd zijn in het kader van de Relatienota, voor een kentering zorgen in de negatieve trend van Slobeend, Kievit, Grutto, Tureluur en Gele Kwikstaart. Wilde Eend, Kuifeend, Watersnip en Veldleeuwrik lijken eveneens te profiteren van het beheer. Het beheer in de reservaatgebieden heeft vooral bijgedragen aan een toename van Krakeend, Wilde Eend, Kuifeend, Scholekster en Kievit. Het biedt tevens enig soelaas aan Zomertaling en Watersnip, en heeft de afname van Slobeend, Grutto, Tureluur en Veldleeuwrik in deze gebieden tot stand gebracht. Voor de Kemphaan is er weinig hoop op behoud van de populatie.

In het algemeen geldt dat de dichtheden van weidevogels in het gangbare landbouwgebied het laagst zijn. Toch verdient het aanbeveling ook in 'witte gebieden' buiten de EHS, de lokaal soms nog goede weidevogelstand te beschermen. Eenden bereiken de hoogste dichtheden in oude reservaten, maar ze doen het ook niet slecht in Relatienotagebieden (vooral Kuifeend). Steltlopers bereiken de hoogste dichtheden in gebieden waar voor een langere periode beheersovereenkomsten van kracht zijn. Alleen de Kemphaan bereikt in oude reservaten hogere dichtheden. Bij zangvogels doen Relatienotagebieden niet onder voor reservaten.

In EG-verband is Nederland vooral voor Grutto (89-91% van de populatie), Scholekster (55-60%), Kievit (40-43%) en Tureluur (31-39%) van groot belang.

De eerste fase van het Toekomstperspectief Weidevogels heeft inzicht gegeven in de ontwikkelingen en huidige toestand van de weidevogelpopulaties in de Nederlandse graslanden. Het geeft ook aan hoe belangrijk het is om langdurig te monitoren.

In de tweede fase dienen de consequenties doorgerekend te worden van de verschillende beleidsplannen zoals moerasvorming in veenweidegebieden, het sluiten van beheersovereenkomsten en de uitvoering van de mestwetgeving. De overheid heeft dan voldoende informatie om weloverwogen beleidskeuzen maken.

Figuur 1. Trend Gele Kwikstaart in grasland (vijfjaarlijks voortschrijdende gemiddelden, 1992=100).

Hans Groot